

Falske erindringer smitter

De falske erindringer, vi omtalte i den foregående artikel, var opstået "spontant" i hjernen hos forsøgspersonerne alene på grund af naturlige associationer til de ord, der skulle huskes i den pågældende undersøgelse. Men en anden undersøgelse over falske erindringer fra universitetet i Missouri, USA, viser, at falske erindringer også let kan opstå ved smitte fra den ene person til den anden.

I dette eksperiment var det ikke lister med ord, der skulle huskes, men billeder med genstande. Forsøgspersonerne fik først forevist seks lysbilleder fra bestemte typer af værelser, nemlig soveværelse, badeværelse, dagligstue, værksted, kontor (arbejdsværelse) og køkken. Hvert af billederne indeholdt en række almindelige genstande, som typisk forekommer i de pågældende rum. Forsøgspersonerne fik at vide, at de skulle studere billederne omhyggeligt, fordi de senere vil blive spurgt om, hvad der forekom på de enkelte billeder.

Efter dette lille lysbilledshow forsøgte man at udviske erindringen for billederne en smule ved at beskæftige forsøgspersonerne i fem minutter med noget helt andet, nemlig med anstrengende hovedregning, der krævede en høj grad af koncentration, så man kunne være sikker på, at de ikke sad og "repererede" billederne inde i hovedet.

Derefter blev forsøgspersonerne to og to udsat for en hukommelsestest, hvor de først fik et stikord til et bestemt billede, fx badeværelse, og derefter skulle de på skift sige en genstand fra badeværelset, indtil mindst 12 genstande var nævnt.

Det var imidlertid kun den ene af de to forsøgspersoner i hvert par, der var en "rigtig" forsøgsperson. Den anden var en falsk forsøgsperson, der var instrueret i at opføre sig som en almindelig forsøgsperson, men også i at nævne enkelte forkerte genstande, som ikke havde optrådt på billederne. Mere specielt var det aftalt, at de falske forsøgspersoner kun nævnedede rigtige genstande ved tre af billederne, men ved de tre andre billeder skulle de sige to forkerte genstande som den fjerde og sjette genstand, der blev nævnt fra deres side. Halvdelen af de forkerte genstande, der blev nævnt af de falske forsøgspersoner, var "sandsynlige" genstande, som kunne have forekommet i det pågældende rum, men altså ikke gjorde det. Den anden halvdel af de forkerte genstande var "usandsynlige" genstande, som fx en sav i badeværelset.

Endelig blev alle de rigtige forsøgspersoner (og de falske forsøgspersoner med for ikke at vække de førstnævntes mistanke) sat til hver for sig at nedskrive så mange som mulige af de genstande, der havde optrådt på de seks fremviste billeder. Det spændende var så nu, om de rigtige forsøgspersoner på de nedskrevne lister havde medtaget nogle af de ting, den falske forsøgsperson havde nævnt som noget, de huskede fra billederne, men som altså reelt ikke havde optrådt på de fremviste billeder.

Det gjorde de rigtige forsøgspersoner i høj grad. Halvdelen af de ægte forsøgspersoner mente at kunne huske de sandsynlige genstande, som ikke havde optrådt på billederne, men som de var blevet smittet til at huske (forkert), fordi den falske forsøgsperson havde sagt, at han eller hun kunne huske det fra billederne. Det var dog kun en fjerdedel, der på samme måde mente at kunne huske en af de mere usandsynlige genstande, der også var forsøgt etableret som

falsk erindring via de falske forsøgspersoner.

I et efterfølgende eksperiment, der foregik på nøjagtig samme måde, havde forskerne endda, inden de rigtige forsøgspersoner skulle nedskrive de genstande, de havde set på billederne, advaret dem om, at de skulle passe på ikke at tro, at de havde set noget på billederne, blot fordi den anden forsøgsperson havde set det – det kunne jo være, at han eller hun huskede forkert! Trods denne advarsel fandt man næsten lige så mange fejlerindringer i denne gentagelse af eksperimentet!

Man kan således ikke alene konkludere, at falske erindringer smitter fra den ene til den anden, man kan oven i købet sige, at man efter at være smittet med en falsk erindring næsten er besynderligt immun over for oplysninger om, at det måske er en falsk erindring!

I et tredje og sidste eksperiment af denne art benyttede forskerne ikke "levende" falske forsøgspersoner; de udsatte blot de ægte forsøgspersoner for kendskab til fem andre forsøgspersoners nedskrevne lister over erindrede genstande, inden de skulle nedskrive deres egne lister. Man advarede dem endda udtrykkeligt om ikke at lade deres egen erindring påvirke af det, som andre forsøgspersoner tilsyneladende kunne huske fra de foreviste billeder.

I dette eksperiment var der blandt de fem gennemsete lister nogle falske erindringer, der for halvdelen af forsøgspersonernes vedkommende kun optrådte på én af de fem lister, mens den falske erindring for den anden halvdels vedkommende optrådte på fire af de udleverede lister. I dette eksperiment viste det sig, at forsøgspersoner, der fire gange havde været udsat for smitte af falske erindringer, var betydelig mere modtagelige for denne smitte end forsøgspersoner, der kun var smittet én gang, altså på en af de udleverede fem lister. Det er måske særlig bemærkelsesværdigt, at især forsøget på at smitte de ægte forsøgspersoner med falske erindringer for usandsynlige genstande, lykkedes langt bedre, når der havde været fire smitekilder, end når der kun havde været én. Hvis vi skal smittes til at "huske" noget, der er temmelig usandsynligt, skal der altså formodentlig mere end én påvirkning med falske erindringer til at skabe en sådan temmelig usandsynlig falsk erindring.

Dette fund kan ligesom resultaterne af den foregående undersøgelse have praktisk betydning i forbindelse med vidneafhøring. Hvis et vidne fx afhøres sammen med andre vidner, kan der på denne måde let ske en smitte fra det ene til det andet vidne og videre til et tredje og fjerde vidne. Og de således smittede erindringer kan udmærket være ganske falske, selv om det enkelte vidne bestemt mener, at erindringen står lyslevende i deres hoveder.

tn

Kilde: Meade, M. L. & Roediger III, H. L. (2002). Explorations in the social contagion of memory. *Memory & Cognition*, 30(7), 995-1009.